

וקראת לשבת עיונג

אלון מרן הפלג באקדמיה ובסולת פלאו

גליון מס' 726

פרשת ויגש

י"א טבת התשפ"ד

טל': 054-8457834 | לקבלת העלון בדוא"ל: alon102010@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ אסתר מישה בת זהירה ע"ה | לע"נ יצחק בן מישה אסתר ע"ה | לע"נ שמעון בן חביבה ע"ה | לע"נ רחל שנהג בת מנורה ע"ה

לע"נ מרן הגאון ר' ירחמיאל גרשון בן מרים זצוק"ל והגאון ר' שמעון בן חביבה זצוק"ל, והגאון ר' ברוך מרדכי בן הינדא זצוק"ל, ר' אברהם בן אסתר ע"ה

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

המעשה הבא ילמד על רגישותו האדירה של מרן, לכל דקדוק חטא בשגגה, כמו גם על ערנותו העצומה לרגשותיו של הזולת. בכל בוקר, לפני התפילה, היה משמשו של מרן, ר' צבי חקק, מגיש לפניו את התפילין ובשנותיו האחרונות היה גם מסייע לו להניחן. את הזוג האחד – תפילין של רש"י, היה מרן מניח בברכה קודם התפילה, ואת הזוג השני – תפילין של רבנו תם, היה מרן מניח לאחר חזרת הש"ץ, בלא ברכה.

בבוקר אחד, לאחר התפילה, שם לפתע המשמש, כי טעה טעות מרה. הוא התבונן בתפילין של מרן ושם לב, כי בטעות החליף בין שני זוגות התפילין. במקום להגיש למרן קודם התפילה את התפילין של רש"י, הגיש לו את התפילין של רבנו תם. כתוצאה מכך, בירך מרן על תפילין של רבנו תם, במקום לברך על תפילין של רש"י. ואילו את התפילין של רש"י הניח לאחר חזרת הש"ץ, בלא ברכה. הוא לא ידע את נפשו, אולם חש כי הוא מוכרח לספר למרן על שהתרחש. בפנים מכורכמות ניגש למרן וסיפר לו על הטעות, כשהוא מנתצל ומבקש את סליחתו. הוא המתין במתח לתגובתו של מרן.

עד מהרה רווח לו. מרן שמע את דבריו ונענע בידו, כאילו אין הדבר נוגע על כך לליבו. "אה, לא נורא" אמר, "יש דעה בפוסקים, לפי הקבלה, שאפשר לברך פעם אחת בחיים על תפילין של רבנו תם. אם כך, היום נהגתי לפי דעה זו, ובידכתי פעם אחת בחיי על תפילין של רבנו תם, לא נורא". המשמש נרגע. ברוך ה', מרן לא הצטער יותר מדי. אך מה רבה היתה תמימתו, כאשר במשך אותו יום הבחין, כי מעניניו של מרן זולגות דמועות, כמה וכמה פעמים. גם הבעה של צער ניכרה על פניו, שלא כבשאר הימים.

"מעניין מדוע מרן בוכה" הרהר לעצמו, וכאשר הבחין כי מרן ממלמל דבר מה בבכיו, החליט להאזין לדבריו. "אולי בכך תיפתר התעלומה" חשב.

כאשר עלו שוב הדמועות בעיניו של מרן, התקרב המשמש למקום מושבו, והיטה את אוזנו. תוכן שיחתו של מרן, בינו לבין עצמו, הצמיח אותו למקומו. "התפילין, התפילין" שמע את מרן ממלמל בלחש, כשגורנו נשנק מבכי. "אי לי ואבוי לי שבידכתי היום ברכה לבטלה, על תפילין של רבנו תם" בכה.

המשמש נעמד על מקומו כהלום רעם. הלא אך הבוקר אמר לו מרן, כי יש דעה בפוסקים שאפשר לברך על תפילין של רבנו תם, פעם אחת בחיים. וכמו כדי להשיב על קושייתו, המשיך מרן ומלמל לעצמו, כמתנצל כלפי קודשא בריך הוא: "אמנם יש דעה בפוסקים, שמותר לברך פעם בחיים על תפילין של רבנו תם, אבל מה עם דעות הפוסקים החולקים על כך? הלא לשיטתם, בירכתי היום ברכה לבטלה, אוי לי על ברכה לבטלה, אוי לי ואבוי לנפשי...". ובכיו התחדש.

האם בכך הסתיים הסיפור? לא ולא.

במשך שבועיים תמימים לאחר מכן, היה מרן מוטרד מאותו מאורע. כמה וכמה פעמים שמע אותו המשמש מבקש מחילה בדמועות מרבונו של עולם, על אותה ברכה לבטלה.

ובכל בוקר, כאשר המשמש הגיש לפניו את התפילין, חזר ושאל כמה וכמה פעמים: "בדקת, שאלו תפילין של רש"י? בדקת, שאין אלו תפילין של רבנו תם, בטעות?..."

בפתח הגליון

ברכה"ג אלון מאיר ואלק שלום"א

הגשמים ולקחם

הגמרא (תענית ז) אומרת שיום של גשמים גדול הוא כתחיית המתים: "מתוך שהוא שקול כתחיית המתים, קבעו את הזכרת הגשמים בברכת תחיית המתים". ודאי שיש כאן גם ענינים גבוהים של סתרי תורה העומדים ברומו של עולם, של מפתחות הישועה שביד הקדוש ברוך הוא. אבל יש כאן גם משמעות פשוטה וכה מובנת בימינו אלה!

במשך השנים האחרונות ירדו הגשמים במשורה. היו אלו שנים שחונות, שנות בצורת, ומפלס הכנרת הלך וירד עד שהגיע ל"קו האדום". אך לא רק הכנרת. מתוקף מצוקת המים שאבו שאיבת יתר ממימי הבארות שבמישור החוף, ומי הים חילחלו אל הבארות המתרוקנות והמליחו את יתרת מימיהם. מצוקת המים היתה מוחשית ומאיימת. לחברת "מקורות" ניתנה הוראה לרדת אל מתחת ל"קו האדום". נאסר להשקות את הדשא, צומצמו המכסות לחקלאות, והחלו בתכנון הבאת מים מטורקיה בבלוני ענק, ולבניית מפעלים להתפלת מי-ים. דובר על כך שזוהי תופעה כלל עולמית, שהמדבר מתפשט צפונה, ושכל ארץ ישראל תהיה לארץ הנגב, חלילה. שאין מה לעשות, זהו חלק מ"תהליך החממה" העובר על כדור הארץ, תוצאה של החור בשכבת האוזון. בקיצור: תמלאו את הג'ריקנים, כל עוד זורמים המים בברזים...

כל זה היה נכון, עד שנפתחו ארובות השמים, וגשמי ברכה החלו ניתכים ארצה. כבישים הוצפו, בורות נפערו, נחלים עלו על גדותם, ובתוך שבועיים ירדו משקעים של עונה שלימה. מפלס הכינרת עלה, הנחלים המשיכו להזרים אליו מים, השלגים בחרמון אף הם תרמו את תרומתם. הבארות במישור החוף התמלאו במים מתוקים, סכנת המליחות התרחקה, וכבר פתחו את סכרי הירדן... המדענים שינו את דעתם, וכרגיל מצאו הסברים... למפרע: התפרצות הרי הגעש אשתקד שיחררה גפרית, וקיררה את העולם. לפתע נשכח החור באוזון, ונשכחה בעירת שדות הנפט בכווית... בבת אחת השתנתה התמונה מן הקצה אל הקצה!

"גדול יום גשמים, כתחיית המתים". תחיית המתים היא משלושה עשר העיקרים שלנו, ואנו מאמינים כי בוא תבוא. אף ביאת המשיח היא עיקר מן העיקרים. אבל אנו חיים בעולם העכשווי, וכל תכניותינו מבוססות על ההווה. מה יהיה, ואיך יהיה. מה יהיה על הכלכלה, על התעסוקה, על הבטחון. יהיה שלום? יהיו ויתורים? תהיה נסיגה? יהיה פיצוץ? איזו תסבוכת, איזה אופק קודר. ויש חכמים שמנתחים את המצב, ויש פרשנים ומומחים, ואנו מוצפים בים של מלל ומאמרים. רק דבר אחד לא מביאים בחשבון: שיש לו להקדוש ברוך הוא תכניות משלו, ואנו מצפים לגאולה שתבוא בכל יום, ו"פתאום יבוא האדון ה' אל היכלו"! ממש כפי שקרה עם הגשמים, שהפכו את כל התחזיות השחורות על פיהן, כך יקרה גם אז: "שובה ה' את שביטנו, כאפיקים בנגב" כאותו נגב יבש וצחיח, ולפתע פתאום, בלא כל התראה, מגיחים אפיקים סוחפים משומקום בשטפון עז!

זוהי אמת בת למעלה משלושת אלפי שנים. יעקב אבינו היה שבע צרות, התאבל על העלמות בנו, והנהגה בא רעב לארץ. הוא שולח את בניו למצרים להביא אוכל - והנהגה תסבוכת חדשה. העלילו עליהם עלילה, אסרו אח אחד, ודורשים שירידו לשם את בן הזקונים. "ויאמר יעקב אל בניו, למה הרעותם לי להגיד לאיש העוד לכם אח".

ואמרו על כך במדרש דברים מבחילים, וכה מאלפים: "מעולם לא אמר יעקב דבר של בטלה, חוץ מזה! אמר הקדוש ברוך הוא: אני עוסק להמליך את בנו למצרים, והוא אומר למה הרעותם לי?" וסאת הצרות לא נסתיימה, אלא הלכה והסתבכה: עלילת גניבת הגביע, ולקייחת בנימין לעבד, והשבטים הקדושים תמהים "מה זאת עשה אלקים לנו"... ולפתע אמר להם המשנה למלך: "אני יוסף". והכל מאיר באור אחר, והכל מתבהר ומתחוויר, ו"למחיה שלחני האלקים לפניכם", ברגע אחד יפוח היום ונסו הצללים!

מטמונים מהפרשה הגיגים ומעשיות

"כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה" (מזו, כו).

בעיר ברנוביץ חי יהודי בשם רבי אליהו זקריים שהיה מקורב לשלטונות וניצל את קשריו עמם להביא תועלת לבני עמו.

פעם אחת בקשו השלטונות לגרש מתחום המדינה את הגאון רבי אלחנן וסרמן, ראש ישיבת ברנוביץ, כיון שהיגר מרוסיה בלא רשיונות, אולם רבי אליהו עמד בפרץ והסיר את רוע הגזירה. לאות הוקרה לקח רבי אלחנן וסרמן את רבי אליהו אל רבו, ה"חפץ חיים" כדי שיברך אותו.

ה"חפץ חיים" כבר היה זקן בא בימים ובהיותם שם התכופף רבי אליהו אל הצדיק ואמר: בברכה אחרונה אנו פותחים ואומרים "בורא נפשות רבות" בלשון רבים ומסיימים "להחיות בהם נפש כל חי" בלשון יחיד. מדוע?

אלא - אמר רבי אליהו - על הפסוק: "כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה", אומר רש"י שלעשיו היו שש נפשות והכתוב קורא אותן (לעיל ל"ו, ו) "נפשות ביתו", בלשון רבים, לפי שהיו עובדין לאלוהות הרבה, ואילו יעקב אבינו - שבעים היו לו והכתוב קורא אותן "נפש", לפי שהיו עובדים לא-ל אחד!

לפי זה - אמר רבי אליהו - מובן היטב נוסח הברכה - "בורא נפשות רבות" - אלו הם הגויים הקרויים נפשות לפי שעובדין לאלוהות הרבה, "והסרונו" שהם מלאי חסרונות, וא"כ קשה: "על כל מה שבראת" - לשם מה ברא אותם הקב"ה אלא התשובה היא "להחיות בהם נפש כל חי" - בלשון יחיד, והכוונה על ישראל הקרויים "נפש" לפי שעובדים לאלוקים אחד!

והיינו - סיים רבי אליהו - שכל באי העולם לא נבראו אלא בשביל ישראל! כאשר שמעו את הדברים נענע ה"חפץ חיים" בראשו לאות הסכמה.

"ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו" (מה, ג).

במדרש רבה (בראשית פרשה צ"ג) מובאים דבריו של אבא כהן ברדלא שדרש על פסוק זה ואמר: או לנו מיום הדין! או לנו מיום התוכחה!

אדם אחד נסע לארץ רחוקה מקום שם חוצבים אבנים טובות ומרגליות, ושהה כמה שנים שבמהלכן אסף לעצמו אבנים יקרות. כאשר הגיע זמנו לשוב אל ביתו חשב האיש בליבו: עתה אבוא אל בני ביתי ואראה להם את רכושי שאספתי בעמלי. מה רבה היתה אכזבתו כאשר שב אל ביתו והראה את האבנים שאיתו למומחים והללו פסקו פה אחד כי האבנים הללו מזויפות!...

התברר כי בהיותו שם בארץ מרחקים היה אדם אחד ממכיריו שהיה יוצא ונכנס אצלו, וגנב את אבניו והחליפם בזכוכית... כמה צער ובושה סובל איש זה שכל עמלו עלה בתוהו!... כן הוא גם הנמשל - אמר ה"חפץ חיים" - לפעמים האדם עוסק בתורה ובמצוות, אך היצר הרע, שהוא השונא הגדול של האדם, נראה אליו בדמות אוהב, מתגנב בחשאי ומכניס בו מחשבות לא נקיות בתוך תורתו ומצותיו... תלמד! - לוחש לו היצר הרע - כך תזכה לכבוד מלכים!...

עשה מצוה פלונית בדביקות - מפתהו היצר - על ידי כך יראה חברך ויקנא... האדם אינו מרגיש כלל שדבר מה אינו כשורה... נהפוך הוא... אולם כאשר יביא את "סחורתו" - הם התורה והמצוות שקיים בעולם הזה - אל עולם האמת, שם יבחנו אותם ויראו כי הם מזויפים... כמה בושה וצער יצטער אז! וזה שאנו מבקשים: "וטהר לבנו לעבדך באמת", "באמת" - כדי שלא נבוש ולא נכלם בעולם הנצחי במעשינו.

עולים במעלות הגות, מחשבה ומוסר

"הוציאו כל איש מעלי"

במדרש תנחומא אמרו: "לסכנה גדולה ירד יוסף, שאם הרגוהו אָחיו - אין בריה בעולם מכירו. ולמה אמר הוציאו כל איש מעלי? אלא כך אמר יוסף בלבו: מוטב שאיהרג ולא אבייש את אָחיו בפני המצרים".

מסופר על הרבי רבי העשיל זצ"ל, שבהיותו חתן, בשבת שלפני החתונה הוא נסע לעיר של הכלה, ושם היתה אמורה להתקיים העלייה לתורה. כמובן שהוא הגיע עם הוריו ובני משפחתו, וההורים של הכלה דאגו להם לדירה שבה ישו בשבת. החתונה נועדה להתקיים ביום ראשון.

מחלון הדירה שבה התארחו ניתן היה להשקיף על המטבח של בית הכלה. והנה ביום ששי, כשהעשיל עבר ליד החלון, הוא הבחין בכלתו, שעמדה במטבח, מורידה מהאש סיר קוגל חם ומניחה אותו על אדן חלון המרפסת, על גבי מגבות ספוגות במים, כדי שיתקרר. כידוע, רק אחרי שקוגל מתקרר ניתן לפרוס אותו לפרוסות. היא חזרה למטבח, להמשיך בעבודות, ובניתיים הסתובב בחצר תרנגול. וכיון שלסיר לא היה מכסה, כדי שיתקרר מהר, התרנגול קפץ לתוך הסיר והתחיל להדס באטריות... היה לו רותח ברגליים והוא נאלץ לקפוץ ולאכול, לקפוץ ולאכול... עפר נכנס בתוך הסיר.

עוברים כמה רגעים והעשיל רואה שכלתו הבחינה בתרנגול. היא יצאה למרפסת ותפסה בו ברגליו, ולא יאומן כי יוסף - היא לא ידעה שהחתן שלה מסתכל - היא הטיחה את ראשו בקיר... שילך לכפרות...

העשיל נבהל. איך אתחתן עם אשה כזאת? היום היא תופסת תרנגול ברגליים ושלולת אותו לכפרות, מחר היא תפוס אותי ברגליים ותשלח אותי לכפרות... אבל לך תגיד לבת ישראל, יומיים לפני חתונתה, שהחתן מבטל את השידוך. איזה צער נורא יעטוף אותה. אלו בושות עצומות יהיו לה...

מה עשה העשיל? פָּם פעמיו לבית הכנסת. במסדרון הסמוך לכניסה קבועה בקיר קופת צדקה. הוא תפס פטיש והחל לדפוק עליה... אנשים שהיו בבית הכנסת שמעו את הקולות ומיהרו לצאת החוצה. והנה הם רואים בחור לא מוכר, שאינו מתושבי המקום, מנסה לפרק את הקופה...

"מי אתה?" והעשיל שותק. "תגיד מי אתה!" והעשיל שותק.

הם נתנו לו קצת 'מתן בסתר' עד שפתח את פיו ואמר שהוא החתן של הגביר, והוא הגיע לכאן לשבת האופרוף שלו... הם מיהרו לביתו של הגביר ואמרו לו: "החתן שלך, ללא ספק, הוא עילוי גדול, אבל דע לך שיש לו מעלה נוספת: יש לו ידי זהב... לא תהיינה לו בעיות של פרנסה גם אם לא תתמוך בו. כל אימת שיהיה קצת לחץ - הוא יפרק קופה... תפסנו אותו על חס"ם... האבא יגיש לבתו וסיפר לה שתפסו את החתן המהולל מפרק קופה. היא החלה לבכות: "אבא! אני לא רוצה גנב"...

בקיפור, ביטלו את השידוך עוד באותו יום ששי! אבא של העשיל התרעם עליו: "לא היה לך מה לעשות אלא רק לפרק קופה של בית כנסת? כלום היה חסר לך משהו?" והעשיל שותק...

"העשיל! אתה חייב לומר לי! מה קרה לך", לא הרפה ממנו אביו.

העשיל נאלץ לחשוף באוזני אביו את סודו, וסיים את סיפורו במילים: "מוטב שאני אתבייש, ולא אבייש בת ישראל"...

את ההנהגה הזאת ראינו אצל יוסף הצדיק שהורה: "הוציאו כל איש מעלי" למרות הסכנה הגדולה שבדבר. אמר יוסף: "מוטב שאיהרג ולא אבייש את אָחיו בפני המצרים".

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

חג החינוך

סיימנו ימי החנוכה 'חג החינוך'. ברכנו כל יום בהדלקת

הנרות "שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", אנו זקוקים לניסים בזמן הזה, כמו בימים ההם. גם כיום אנו מתמודדים עם מתייוונים, עם אווירה רחובית, עם סחף חברתי, גם אנו מחפשים את פך השמן הטהור, גם אנו מחכים לכוח שיגביר את הטהורים על הטמאים, את המעטים על הרבים, את הצדיקים על עוזבי תורתך.

נסה ללמוד גם אנו, לזמננו, ממתיתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, שזכה לצאת בקריאת הקודש 'מי לד' אלי' ולהציל את עתידו של עם ישראל. יוחנן כהן גדול גדל חמשה בנים בתקופה קשה, תקופה בה רוב רובו של העם הפנה עורף לתורה ולמצוות, תקופה בה אווירת התייוונות שלטה ברחוב, כולם פורקים עול, כולם (כאילו) מתקדמים, ובתוך כל האנדרלמוסיה רואים משפחה שנשארה נאמנה, משפחה שלמה על כל בניה שכולם יראים ושלמים, משפחה שלא רק שלא התקלקלה, אלא הם גם אלו הניצאים נגד הזרם ומכריזים מלחמה על האימפריה היוונית.